Európska nadácia pre zlepšovanie životných a pracovných podmienok

Reprezentatívnosť európskych organizácií sociálnych partnerov: odvetvie výroby potravín a nápojov

Zhrnutie

Úvod

Cieľom tejto štúdie je poskytnúť informácie potrebné na podporu odvetvového sociálneho dialógu v odvetví výroby potravín a nápojov. Cieľom série štúdií Európskeho observatória vzťahov medzi sociálnymi partnermi (EIRO) o reprezentatívnosti, ktorá sa uskutočnila na žiadosť Európskej komisie, je určiť reprezentatívne združenia sociálnych partnerov, s ktorými sa má konzultovať podľa ustanovení Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ). V štúdii sa preto určujú relevantné vnútroštátne organizácie sociálnych partnerov v odvetví výroby potravín a nápojov pomocou prístupu zhora nadol (s uvedením členov patriacich do európskych združení) a prístupu zdola nahor prostredníctvom národných dopisovateľov z Európskeho monitorovacieho strediska pre pracovnoprávne vzťahy (EIRO).

Účinnosť európskeho sociálneho dialógu závisí od reprezentatívnosti relevantných vnútroštátnych subjektov odvetvia – na európskom sociálnom dialógu sa môžu zúčastňovať len dostatočne reprezentatívne združenia.

Vnútroštátne združenie sa považuje za relevantné odvetvové záujmové združenie, ak spĺňa tieto kritériá:

a) predmet činnosti združenia sa týka odvetvia;

b) združenie je buď riadne zahrnuté do odvetvového kolektívneho vyjednávania a/alebo je členom akéhokoľvek relevantného európskeho záujmového združenia.

Európske združenie sa považuje za relevantné odvetvové záujmové združenie, ak je na zozname záujmových organizácií Komisie, s ktorými sa má konzultovať v mene odvetvia podľa článku 154 ZFEÚ, a/alebo sa zúčastňuje na európskom sociálnom dialógu pre dané odvetvie a/alebo požiadalo o konzultácie podľa článku 154.

Vymedzenie odvetvia

Na účely tejto štúdie je odvetvie výroby potravín a nápojov vymedzené z hľadiska štatistickej klasifikácie ekonomických činností v Európskej únii (NACE) (Rev. 2), aby sa zabezpečila nadnárodná porovnateľnosť zistení. Konkrétnejšie je toto odvetvie vymedzené NACE kódmi C10 (výroba potravín) a C11 (výroba nápojov).

Ekonomické súvislosti

Charakteristika zamestnanosti

Podľa údajov Eurostatu v roku 2010 bolo v tomto odvetví zamestnaných viac než 4 739 900 osôb v EÚ-27, pričom výroba potravín zodpovedala za viac než 90 % výroby odvetvia. Zamestnanosť v tomto odvetví predstavuje len 2 % celkovej zamestnanosti v EÚ-27, pričom činnosti odvetvia predstavujú 2 % celkového HDP EÚ-27. Muži zodpovedajú za viac než 58 % zamestnanosti v oboch pododvetviach, pričom viac žien je zamestnaných vo výrobe potravín (43 %) než vo výrobe nápojov (29 %) a oba údaje sú nižšie než priemerný podiel žien na celkovej zamestnanosti v EÚ-27 (45,5 %). V tomto odvetví sa vyskytuje len málo prípadov samostatnej zárobkovej činnosti alebo učňovského vzdelávania okrem Nemecka, Grécka a Talianska, kde predstavujú vyše 20 % podiel.

Odvetvie výroby potravín a nápojov tvorí približne 310 000 podnikov, ktoré pôsobia na miestnej a regionálnej úrovni, ale aj na svetovom trhu. Najväčší podiel výrobkov ponúkajú malé a stredné podniky (MSP) a globálne spoločnosti. Malé a stredné podniky tvoria približne 48,5 % celkového obratu a 63 % celkovej zamestnanosti, zatiaľ čo veľké spoločnosti tvoria 51,5 % obratu a 37 % zamestnanosti, aj keď predstavujú len 0,9 % podnikov.

Najnovší vývoj

Finančná kríza mala určitý vplyv na odvetvie výroby potravín a nápojov, aj keď nie taký výrazný ako v iných odvetviach. Zamestnanosť sa začala znižovať v

treťom štvrťroku 2008 a tento negatívny trend pokračoval až do roku 2010, keď začal opäť stúpať.

Najvýznamnejším tlakom, pokiaľ ide o zmeny ovplyvňujúce toto odvetvie, je globalizácia. Nárast medzinárodného obchodu a cezhraničnej mobility kapitálových investícií viedli k podstatným zmenám trhov a spôsobov obchodovania. Zároveň liberalizácia obchodu s rozvíjajúcimi sa ekonomikami zvyšujúcimi svoju prosperitu priniesla nové trhové príležitosti, ako aj nové zdroje hospodárskej súťaže. K aktuálnym výzvam v prípade tohto odvetvie patria obavy zákazníkov v súvislosti s cenami, bezpečnosťou potravín a zdravím, ako aj nízke úrovne produktivity práce a nedostatočný rozvoj výskumu a inovácií.

Zastupovanie záujmov na vnútroštátnej úrovni

Odborové zväzy

Počty aktívnych členov odborových zväzov sú veľmi rozdielne, pohybujú sa od viac ako 1,5 milióna (v prípade organizácie UNITE v Spojenom kráľovstve) až po len niekoľko desiatok členov organizácie POMYN v Grécku. Tieto významné odchýlky odzrkadľujú skôr rozdiely vo veľkosti hospodárstva a komplexnosti členskej základne ako schopnosť náboru členov.

Vo všetkých 27 krajinách je zaznamenaný aspoň jeden odborový zväz pre dané odvetvie. Celkovo bolo zistených 96 odvetvových odborových zväzov, ktoré spĺňajú kritériá pre zaradenie do štúdie reprezentatívnosti, čo je odrazom pluralistického systému. V šiestich krajinách je zaznamenaný len jediný odvetvový odborový zväz v piatich krajinách sú dva a v troch krajinách sú to tri. V trinástich krajinách sú zaznamenané štyri alebo viac odborových zväzov, čo poukazuje na fragmentované prostredie.

Organizácie zamestnávateľov

Celkovo bolo zistených 115 odvetvových organizácií zamestnávateľov v 24 krajinách. Tri krajiny (Cyprus, Litva a Malta) nemajú žiadne odvetvové združenie zamestnávateľov. V deviatich z 24 krajín, ktoré majú združenia zamestnávateľov, najmenej určitá časť z uvedených organizácií sa nezúčastňuje na kolektívnom vyjednávaní. Vo všeobecnosti organizácie zaoberajúce sa obchodnými záujmami alebo obchodné organizácie sa môžu venovať aj iným záujmom, ako sú záujmy týkajúce pracovnoprávnych vzťahov, a tak je tomu v prípade odvetvia výroby potravín a nápojov.

V deviatich z 24 krajín, v prípade ktorých boli poskytnuté informácie o situácií, pokiaľ ide o odvetvové organizácie, bola zriadená jediná organizácia, zatiaľ čo v deviatich krajinách z 24 (37,5 %) sú zaznamenané štyri alebo viac organizácií. Pluralistické asociačné systémy teda prevažujú medzi organizáciami zamestnávateľov, aj keď vo väčšej miere ako medzi odborovými zväzmi.

Kolektívne vyjednávanie

Pokiaľ ide o pokrytie odvetvia kolektívnym vyjednávaním, v 10 z 21 krajín s dostupnými údajmi je zaznamenaná aspoň 50 % miera pokrytia. Okrem toho v deviatich z týchto 10 krajín je zaznamenaná miera pokrytia 80 % alebo vyššia. Z toho vyplýva, že pokrytie kolektívnym vyjednávaním je veľmi polarizované medzi európskymi krajinami. V tejto súvislosti existuje určitý model, kde škandinávske krajiny, Belgicko, Rakúsko a Španielsko a novšie členské štáty ako Slovinsko a Rumunsko vykazujú najvyššiu mieru a Portugalsko, Spojené kráľovstvo a väčšina ostatných novších členských štátoch vykazuje pomerne nízke miery.

Zastupovanie záujmov na európskej úrovni

K európskym organizáciám v odvetví výroby potravín a nápojov, ktoré Európska komisia uvádza v zozname organizácií sociálnych partnerov, s ktorými treba viesť konzultácie podľa článku 154 ZFEÚ, patrí Európska federácia odborových zväzov v oblasti potravinárstva, poľnohospodárstva a cestovného ruchu (EFFAT) zastupujúca zamestnancov a organizácia FOODDRINKEUROPE zastupujúca zamestnávateľov.

Federácia EFFAT má 54 priamych členov v 25 členských štátoch a 39 z nich sa zúčastňuje na odvetvovom kolektívnom vyjednávaní. Treba poznamenať, že v Poľsku a Portugalsku väčšina odborových zväzov nie je členom žiadnej európskej organizácie. FOODDRINKEUROPE má 24 priamych členov v 22 členských štátoch a 10 z nich sa zúčastňuje na odvetvovom kolektívnom vyjednávaní. Členmi organizácie FOODDRINKEUROPE je len 21 % organizácií, čo znamená, že existuje značné množstvo odvetvových organizácií zamestnávateľov v rámci celej EÚ, ktoré nie sú členmi FOODDRINKEUROPE.

Závery

Z analýz odvetvia výroby potravín a nápojov v krajinách EÚ-27, ktoré boli realizované prístupmi zhora nadol a zdola nahor, vyplýva, že združenie EFFAT (na strane zamestnancov) a organizácia FOODDRINKEUROPE (na strane zamestnávateľov) by sa mali považovať za najvýznamnejších zástupcov zamestnancov a zamestnávateľov v rámci odvetvia.

Ďalšie informácie

Správa *Reprezentatívnosť európskych organizácií sociálnych partnerov: odvetvie* potravín a nápojov sa nachádza na stránke http://www.eurofound.europa.eu/eiro/studies/tn1202044s/index.htm

V prípade záujmu o ďalšie informácie sa obráťte na informačnú pracovníčku Camilla Galli da Bino na adrese gdb@eurofound.europa.eu